

2. Opatření pitné vody jest jednou z nejdůležitějších existenčních otázek větších měst. Dle vzoru vídeňského opatřila si již četná města trpící nedostatkem pitné vody vodovody, jimiž se přivádí z horských pramenů voda do města. Tak zejména Solnohrad, Innomostí, Rjeka, Vrchlabí, Česká Lípa a j.

3. Rovněž musí býti postaráno o čištění (filtraci) říční vody k užítu. Potřebná voda opatřuje se buď ze studen obecních a soukromých nebo se přivádí ze řeky.

4. V těsné souvislosti s otázkou zdravotní v městech jest otázka rozšiřování měst. V tomto směru obsahují zejména stavební řády četná ustanovení, týkající se zvláštních poměrů a potřeb ve městech. Jmenovitě novější řády stavební vydatně použily výsledků nejnovějšího bádání a zkušeností v oboru zdravotnictví a policie bezpečnostní stavební a požární. Sem náleží zejména ustanovení o zřízení hlavního plánu, o rozdělení pozemků na místa stavební, zabezpečení volných míst, úpravě ulic, budování zdravých obydlí a četné stavební zákazy. Aby bylo umožněno otevření nových a rozšíření ulic stávajících bylo v četných stavebních řádech, zejména též ve stavebním řádě pro Prahu, přijato ustanovení, že, pokud zájmy obchodní a bezpečnost požární toho nutně vyžadují, aby byla v obvodu obce zřízena nová ulice nebo silnice, jsou povinni majitelé nemovitostí, přes které silnice neb ulice má vésti, postoupiti potřebné k tomu parcely i s budovami na nich stojícími za přiměřenou náhradu; rovněž, jedná-li se o rozšíření neb úpravu ulic nebo silnic stávajících, musí majitelé realit za náhradu obci postoupiti potřebné parcely, avšak jen tenkrát, nemusí-li k tomu cíli býti odstraněny budovy. Kromě toho byly poskytnuty četné stavební úlevy pro villy a domy rodinné; v odlehlejších částech města budiž též při průmyslových stavbách přiměřeným způsobem postaráno o bezpečnost osoby a majetku. Taková opatření obsahují zejména stavební řády pro Prahu a pro Vídeň. Značnou důležitost mají též ustanovení nových stavebních řádův o sklepních a podzemních bytech, větrání, dvorech, stokách, žumpách a záchodech, plynovodech, umístění parních kotlů a pod.

5. O zdravotnictví ve veřejných ústavech ve středu větších měst se nacházejících srv. čl. Zdravotnictví. Vykonávati inspekční službu zdravotně policejní v divadlech ležících v obvodu c. k. policejních ředitelství přísluší státnímu úřadu policejnímu, kterýž též ustanovuje orgány, kteří službu tuto mají konati (roz. spr. s. dv. ze dne 17. června 1892 č. 1966, sb. »Budwinski« č. 6679).

Zřízení obecní viz Obce (politické).

Zřízení zemská viz Ústavy zemské.

Zvěrolékaři.

1. Část všeobecná.

Věda zvěrolékařská jest soujem zásad a pravidel zkušeností nabytých, která odnášejí se ku zdravotnictví zvířectva a ku léčení jeho nemocí. V užším slova smyslu nazývá se tato věda též vědou veterinářskou, pokud totiž týká se zvířat domácích. I rozpadá se dle toho věda zvěrolékařská v několik odvětví a hraje jmenovitě v zemědělství úlohu nemalou. Obor zvěrolékařství jest mnohem složitějším, nežli obor lékařství. Ježto pak chovem dobytka zabývalo se pokolení lidské již od dob nepamětných, shledáváme, že již u nejstarších civilisovaných národů tato věda pěstována byla. Ve středověku počala se literatura zvěrolékařská vyvíjeti teprve zá-

sluhou Jordana Rufa, štolby císaře Bedřicha II., k němuž se pak přidružili Albert z Bollstädtu, Hofmann a Konrád Gessner, Vlachové Magno, Caracciolo, Bonacossa a j. v. Než teprve dobytčí mor vypuknuvší na počátku 18. stol. přiměl vládu, aby povšimla si vědy zvěrolékařské dosud valně zanedbané, a tak za dob těchto zanašeli se s celou pozorností a co nejvydatněji podporovali vědu zvěrolékařskou nejslovutnější lékaři své doby, jako ku př. Ramazzini a Lancisi v Itálii, Sauvages ve Francii, Camper v Nizozemí. První zvěrolékařská škola byla zřízena r. 1762 v Lyoně, druhá zahájila činnost r. 1765 v Alfortu u Paříže, načež i ve většině ostatních zemí takovéto ústavy zakládány, avšak z počátku ovšem skoro výhradně ve správě vojenské se nalézaly zabývající se převážnou měrou zdravotnictvím koní ke službě vojenské potřebných. R. 1777 zřízena ve Vídni škola zvěrolékařská a odtud pak věnována i v ostatních zemích rakouského mocnářství větší pozornost vědě zvěrolékařské. Úplné vytvoření a zevrubná úprava tohoto oboru zdravotnictví děkuje se teprve době nejnovější.

II. Vzdělávání zvěrolékařů.

Ministerským výnosem ze dne 27. března 1897 č. 80 ř. z. vyhlášen byl na základě nejv. rozhodnutí ze dne 31. prosince 1896 ve shodě s říš. minist. války, minist. vnitra a minist. orby nový studijní řád pro zvěrolékaře platný v královstvích a zemích na radě říšské zastoupených. Hlavní ustanovení, jež z tohoto řádu studijního vyjímáme, jsou tato:

1. Posluchači vysoké školy zvěrolékařské jsou buďto řádní (immatriculovaní) nebo mimořádní; řádnými posluchači zvěrolékařskými jsou ti, kdož věnují se zvěrolékařskému studiu dle učebního plánu, který platí v té době, kdy studují (§§ 1 a 2 cit. min. nař. z r. 1897). Za řádného posluchače studia zvěrolékařského může býti přijat ten, kdo předloží vysvědčení o tom, že s prospěchem podrobil se maturitní zkoušce na některé tuzemské škole střední (tedy vyhledává se maturitní vysvědčení z gymnasia nebo z reálky, srv. § 3 cit. nař.)

2. Doba studií zvěrolékařských vyměřena jest na čtyry roky neboli na osm pololetí (semestrů); výjimku stanoví zákon při doktorech veškerého lékařství, kteří mohou tento kurs zvěrolékařský odbyti již ve dvou letech (§ 6 cit. nař.). Řádnému posluchači zvěrolékařství může býti některé pololetí vpočteno do zákonné doby studijní jen tehdy, když prokáže stvrzení o tom, že navštěvoval veškery předměty, které podle učební osnovy jsou pro příslušné pololetí zvěrolékařského studia předměty povinnými (§ 7 odst. 1 cit. nař.). Řádným posluchačům volna jest kromě povinných přednášek a praktických cvičení i návštěva jiných kolejí na vysoké škole zvěrolékařské konaných, pokud to není na závalu návštěvě předmětů obligátních (§ 7 odst. 2 cit. nař.).

3. Pro každý ročník (I.—IV.) a pro každé pololetí zvlášť (1—8.) předpisuje se řada předmětů obligátních, které tedy kandidát zvěrolékařství slyšeti musí (§ 8 cit. výnosu z r. 1897) a mimo to vytýká se 30 kolejí (čtení), které navštěvovati musí doktoři veškerého lékařství, kteří dosáhnouti chtějí diplomu zvěrolékařského během oněch dvou let pro ně zvlášť předepsaných (§ 9 a k tomu srv. § 6 cit. výnosu z r. 1897).

4. Ke zkouškám postupným mohou býti připuštěni jen oni studující, kteří řádně absolvovali I., pokud se týká, II. ročník (§§ 10—19).

5. Kandidáti, kteří odbyli si dle učební osnovy studium zvěrolékařské, mohou nabytí diplomu zvěrolékařského, podrobí-li se prve třem přísným zkouškám (rigorosum) z oboru věd zvěrolékařských (§§ 20—22 cit. výn.). Z těchto tří přísných zkoušek záleží první rigorosum:

- a)* z nauky o chovu zvířat (nauka o posuzování, nauka o plemenech, o plemenění, o krmení, zdravotvída zvířat hospodářských);
- b)* z deskriptivní a topografické anatomie zvířat domácích, z histologie a embryologie;
- c)* z fyziologie;
- d)* z farmakologie spolu i z farmakognosie, toxikologie a z nauky o receptech.

Předměty druhého rigorosa jsou:

- aa)* všeobecná pathologie a pathologická zootomie, počítaje v to i bakteriologii (mikrobiologii);
- bb)* speciální pathologie a terapie nemocí vnitřních, jakož i nauka o nemocích nakažlivých;
- cc)* státní zvěrolékařství.

Při posledním a třetím rigorosu zkouší se:

- a)* chirurgie, počítaje v to i nauku o léčení očí a nauku o operacích;
- β)* porodnictví;
- γ)* podkovářství (k tomu srv. § 22 cit. výn. z r. 1897).

Každá zkouška z každého předmětu při všech rigorech koná se spolu theoreticky i prakticky; při praktické zkoušce pak používá se příslušných zvířat a předmětů demonstračních (preparátů, nástrojů atd. srv. § 24 cit. výnosu, kdež zevrubně postup těchto praktických zkoušek naznačen jest; § 23 téhož výnosu). Veškerá rigorosa konají se veřejně, ale předseda oprávněn jest obmeziti přístup k nim toliko na zvěrolékaře, lékaře a studující vědy zvěrolékařské (§ 25 cit. výn.). Zkušební komise pro každý předmět zkoušky záleží z rektora (nebo jeho náměstka), jakožto předsedy komise, z examinátora a z komisaře vládního; vládní komisař musí býti zvěrolékařem a může býti členem sboru profesorského vysoké školy zvěrolékařské a jmenován jest před počátkem každého školního roku od ministra kultu a vyučování ve shodě s ministerstvem vnitra (§§ 26 až 29 cit. výn.). Obstal-li kandidát při těchto přísných zkouškách (o klassifikaci skládaných zkoušek viz blíže §§ 29—36 cit. výn.), promován jest za zvěrolékaře. Promoce záleží tu v tom, že se kandidátovi udělí veřejně zvěrolékařský diplom a že slib rukou dáním skládaný přijme od něho rektor vysoké školy zvěrolékařské u přítomnosti dvou promotorů (jimiž jsou veškerí profesori dle pořadí srv. § 37 odst. 3. cit. výn.), kteří diplom spolupodepíší (§ 37 cit. výn.). Diplom budiž vyhotoven v jazyku latinském (§ 38 tamtéž).

Cizozemci, kteří nabyli zvěrolékařského diplomu, nejsou základem toho již oprávnění provozovati zvěrolékařskou praxi v královstvích a zemích na radě říšské zastoupených; k tomu vyhledává se, by dříve nabyli rakouského státního občanství (§ 39 cit. výn.). Taxy zkušební budtež ustanoveny tak, aby při postupných zkouškách připadly na každého zkoušejícího 3 zlaté, při zkoušce pak, jež tvoří část toho kterého rigorosa, připadnouti má na každého zkoušejícího 6 zlatých, na ostatní členy zkušební komise pak 3 zlaté. Při zkouškách opěťovaných platí se toliko

polovina stanovených obnosů (§ 40 cit. výnosu ze dne 27. března 1897 č. 80 ř. z.).

III. Způsobilství zeměpanských komisařů.

Na základě nejv. rozh. ze dne 7. března 1873 vydána byla co do nabytí trvalého místa zvěrolékaře ve veřejné službě zdravotní u politických úřadů ministerským výnosem ze dne 21. března 1873 č. 37 ř. z. celá řada ustanovení: Kdo ustanoven ve veřejné službě zdravotní za zvěrolékaře, musí prokázati, že s příznivým prospěchem odbyl zvláštní zkoušku (t. zv. zkoušku fysikátní). V každém městě, kde se nalézá fakulta lékařská, zřízena jest zvláštní komise zkušební pro tuto zvěrolékařskou zkoušku; členy její jmenuje každým rokem ministr vnitra ve shodě s ministrem vyučování po návrhu chéfa zemské vlády; po uplynutí roku úřadování svého mohou býti opětně jmenováni. Ti zvěrolékařové, již chtějí býti připuštěni ke zkoušce, na základě jejíž mohou nabytí trvalého postavení ve veřejné službě státní u politických úřadů, podejtež žádosti své na počátku některého pololetí k onomu zemskému úřadu, v jehož obvodu správním zamýšlejí zkoušce se podrobiti. Politický úřad zemský rozhoduje o připuštění ke zkoušce; k tomu cíli vyhledává se

a) zvěrolékařský diplom nabytý na některé tuzemské úplné škole zvěrolékařské;

b) průkaz o tom, že kandidát nabyv diplomu tohoto zaměstnán byl aspoň rok jako asistent některé zvěrolékařské školy, nebo že aspoň po 2 léta sloužil jako vojenský zvěrolékař, nebo že po touž dobu zabýval se soukromou praxí zvěrolékařskou. Průkaz zvěrolékařské soukromé praxe budiž podán ve městech se zvláštním statutem vysvědčením vyhotoveným od úředního lékaře, pokud se týká, od úředního zvěrolékaře a stvrzeným od představeného obce (purkmistra), v ostatních městech pak vysvědčením vystaveným od dotyčného starosty obce a potvrzeným od okresního zvěrolékaře, pokud takového není, od zeměpanského okresního lékaře. Zkušební komise pro zvěrolékařskou zkoušku záleží ze dvou zvěrolékařů ustanovených ve veřejné službě a z předsedy, jímž jest zemský zdravotní referent nebo, není-li tohoto funkcionáře, předsedá osoba jmenovaná ministrem vnitra. Předměty zkoušky fysikátní jsou: zdravotnictví a chov hospodářských zvířat domácích zahrnuje v to příslušnou znalost zákonů; soudní zvěrolékařství; nauka o moru dobytčím a policie zvěrolékařská. Zkouška z těchto předmětů rozpadá se v část písemní, praktickou a v část ústní.

IV. Služební postavení zeměpanských zvěrolékařů.

1. Zeměpanští okresní lékaři stanoveni jsou u okresních hejtmanství, zemští zvěrolékaři pak u politických úřadů zemských. Zemské zvěrolékaře jmenuje ministr vnitra, zeměpanské lékaře a zvěrolékaře okresní jmenuje pak správce zemské vlády. Nařízením min. vnitra ze dne 21. června 1882 č. 91 ř. z. vydána byla služební instrukce pro zeměpanské okresní zvěrolékaře.

2. Zeměpanští okresní zvěrolékaři jsou zdravotními úředníky okresních hejtmanství a stálými orgány jich v záležitostech zvěrolékařských; okresní zvěrolékař jest přímo podřízen okresnímu hejtmanovi svého úředního sídla. Co do osobních poměrů, jakož co do postavení, řízení disciplinárního, co do požitků (příjmů) a t. d., jsou zvěrolékařové zeměpanští na rovni

s ostatními úředníky státními. Úkolem jejich jest vypracovati úřední záležitosti jim přidělené a do oboru zvěrolékařství spadající a při všech záležitostech dotýkajících se veřejné služby zvěrolékařské povinni jsou šetřiti příslušných platných zákonů, předpisů a norem. Zeměpanský okresní zvěrolékař hleděti má k tomu, aby si dokonalými vědomostmi odbornými, jakož i taktním jednáním vydobyl důvěry obecnstva a aby pilně sledoval pokroky ve vědě zvěrolékařské. Jest i povinen dále opatřovati si zevrubnou známost zákonů dotýkajících se zvěrolékařství a radou býti nápomocen každému, kdo se naň v záležitostech zvěroléčby obrátí; ku výkonu praxe státní zvěrolékař jest oprávněn, pokud to není nijak na závalu jeho úředním povinnostem.

3. Úřední povinnosti jsou:

a) bděti nad zdravotními poměry mezi zvířaty domácími; sem náleží jmenovitě povinnost přesvědčovati se o chovu, způsobu krmení a používání zvířat domácích při práci, dále odstraniti zlořády wszelké, zevrubně orientovati se o poměrech obchodu dobyt看 a obchodu zvířaty a zvířecími surovými výrobky, jakož i o trzích dobytčích, náležitým způsobem dbáti a všímáti si všechněch okolností k tomu cíli, aby předešlo se zavlečení nemocí dobytčích, podávati návrhy na opatření neodkladně potřebná při nebezpečí hrozícího moru;

b) dohled k oboru působnosti obcí co do policie zvěrolékařské; sem spadá zejména

aa) bděti nad ohledáním dobytka a masa;

bb) dohlédáti na dobytčí trhy a stáda;

cc) dozor prováděti v rasovnách a mrchovištích;

dd) bděti nad činností obce při nastalém moru;

ee) dohlížeti k vyhotovování pasů dobytčích.

c) Zeměpanským okresním zvěrolékařům přináleží dále míti dohled k zvěrolékařské praxi a ku podkovářství; proto mají zkoumati oprávnění těchto osob, zásoby léků u zvěrolékařů a jich soukromé stáje pro onemocnělý dobytek a konečně podávati o shledaných zlořádech oznámení příslušnému okresnímu hejtmánství.

d) Intervence v záležitostech policie zvěrolékařské: Zeměpanský okresní zvěrolékař jest povinen bez prodlení oznámiti dotyčnému politickému úřadu okresnímu každý případ nakažlivé nemoci zvířecí nebo podezření jejího, o kterém se doví; na rozkaz úřadu toho pak přikročiti a provésti má potřebná předstížná (profylaktická) a policejní zvěrolékařská opatření v duchu platných zákonů a nařízení.

e) Činnost jich při soudech: Zeměpanský okresní zvěrolékař zmocněn jest žádati, aby byl při sborových soudech v záležitostech zvěrolékařských povoláván a to buď od případu k případu nebo jako trvalý a přísežný znalec.

f) Podávání zpráv: Zeměpanský okresní zvěrolékař musí vésti zvláštní úřední denník o svých úředních výkonech a o oněch okolnostech, kteréž má příležitost seznámenati ve své služební a mimoslužební činnosti vzhledem k zdravotnímu a zvěrolékařsko-policejním poměrům svého úředního obvodu. Koncem každého roku sděláti má výroční zvěrolékařskou zprávu za svůj úřední obvod a zaslati ji prostřednictvím nadřízeného politického úřadu okresního politické vládě zemské.